

TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 3, Sayı: 9, Aralık 2016, s. 186-201

Sultan Yavuz EROĞLU¹

Seydi KARAKUŞ²

Utku IŞIK³

TÜRK SPOR POLİTİKALARINDA GÜNCEL SORUNLARIN İNCELENMESİ

Özet

Bu çalışmada, Türk sporunun geçmişten günümüze spor politikaları incelenerek Türk sporundaki yapısal sorunlar ele alınmış ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan günümüze kadar gelen süreçteki spor politikaları ve kalkınma planları konu kapsamına alınmıştır. Verilerin toplanmasında literatür taraması, konu ile ilgili gerek resmi kurum ve kuruluşlarda gerekse bilimsel çalışmalarda arşivler dijital ortamda taranarak betimsel bir çalışma metodu uygulanmıştır.

Araştırmamızın sonucunda, günümüzde spora verilen önem ve destek yalnızca elit sporlar için kullanılmakta olduğu herkes için spor anlayışı giderek azaldığı ve sporun yaygınlaştırılması çıkışındaki amaçlar ile tezat bir durum oluşturduğu görülmüştür. Aynı zamanda, sporun bilinçli yapılmasının alt yapısı olan beden eğitimi derslerinin azaltıldığı ve bu derslere gerekli önemin verilmediği, beden eğitimi öğretmenliği branşı dışında eğitim almış olan öğretmenlerin derslere girmesinin yanı sıra spor teşkilatında da farklı kurumlardaki kişilerin yer aldığı ciddi oranda sporun önündeki olumsuzluklar olarak görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma Planı, Politika, Spor, Spor Politikası

¹Doktora Öğrencisi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD., sultan-yvz@windowslive.com

² Prof. Dr. Dumlupınar Üniversitesi., Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu., seydikarakus@hotmail.com

³ Arş. Gör. Dumlupınar Üniversitesi., Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu., utku.isik@dpu.edu.tr

REVIEW OF CURRENT ISSUES IN TURKISH SPORTS POLITICS

Abstract

In this study, structural issues were addressed and they were tried to resolve by reviewing Turkish sports politics from past to present. In this sense, sports politics and progress plans of Turkish Republic were included in research concept. For the collection of the data, a descriptive study method was applied by scanning the archives of the scientific studies and by scanning them in digital media.

As a result of study, it was seen that importance and support for sports were only for elite athletes, and there has been a decrease in "sports for all" understanding, and it was in contrast with the purposes related to popularizing sports. In addition; a decrease in physical education courses which encourage sports, and giving no any importance to these courses, assigning other teachers instead physical education teachers and assigning staff in sports organizations who were not qualified at sports were all seen as serious problems.

Keywords: Development plan, Politics, Sports, Sports Politics.

GİRİŞ

Literatüre bakıldığında; spor, insan ruhundaki mücadele ve başarıya azminin, sistemli ve adil şartlar içinde, çeşitli güçlükleri göze alarak bir yarışmaya dönüştürmesidir (1). İnsanın, doğayla savaşırken kazandığı becerileri ve geliştirdiği araçlı araçsız savaşım yöntemlerini, boş zamanındaki artışa bağlı olarak, tek tek ya da topluca, barışçı biçimde ve benzetim yoluyla, oyun, oyalanma ve işten uzaklaşma için kullanmasına dayalı estetik, teknik, fizik, yarışmacı ve toplumsal bir süreçtir (2) şeklinde tanımlar karşımıza çıkmaktadır. Spor, bireyler ve toplumlar üzerinde birçok fonksiyonu olan bir olgudur. Bu sebeple, sporun geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve devam ettirilmesi için devletler yasal ve anayasal dayanaklı bir politika oluşturarak bu çerçevede bir bütünlük oluşturmaktadır.

Politika; bugünkü ve gelecekteki kararlara yön verebilmek için, birçok alternatif arasından seçilen belirli bir yol veya davranış tarzı, uzun bir plan, yöneticilere karar vermekte rehberlik eden ilkeler dizisi olarak tanımlanabilir (3). Spor sıklıkla, toplumlar arasındaki bağın korunmasını desteklemek ve de sosyal ve ekonomik kapasite oluşturmak için bir mekanizma veya kanal gibi görünür. Spor kalıtımıyla ortaya çıkan kişisel yarar potansiyeli iyi bir şekilde belgelense de, birçok siyasetçiyi asıl ilgilendiren konu, daha geniş toplumsal ve sosyal seviyeye toplanan pozitif dışsallıklardır. Birtakım hükümetlerin farklı politika alanları nezdindeki hedeflerini gerçekleştirmek adına, spordan daha fazla istifade ettikleri görülmektedir (4). Küreselleşme ile birlikte sporun daha fazla endüstrileştiğini ve elit spora olan ilginin daha fazla arttığını görmekteyiz.

Aynı zamanda toplumsal kurumların hepsinde olduğu gibi, spor da, kimi görünür, kimi gizli, kimi doğal binlerce ipe toplum gövdesine bağlıdır; bu iplerin toplanma noktası da toplumun siyasal-yönetimsel çatısı olan devlettir. Toplumsal kurumları ana gövdeye bağlayan tüm iplerin toplandığı odak noktası ve toplumun siyasal-yönetimsel çatısı olarak devlet, hem toplumdaki erk dengesini somutlaştırmakta, hem de toplumun maddi yaptırma gücünü oluşturmaktadır. Spordaki yönetim ve erk yapısının, toplumdaki erk yapısını büyük ölçüde

TİDSAD

yansıtır yinedeğini anımsadığımızda, spor yönetiminin devletten soyutlanamayacağı görülecektir (5). Bu sebeple, hükümetlerin, programlarında spora yer vermeleri ve oluşturulan spor politikalarının etkin bir şekilde uygulanması sporun gelişmesi, yaygınlaştırılması açısından önemli olacağı düşünölmektedir.

Mustafa Kemal Atatürk Dönemi ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Spor Politikası

Kurtuluş Savaşı'nın ardından inşa edilen genç Türkiye Cumhuriyeti büyük önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde her alanda yeni yapısına işlerlik kazandırmaya çalışırken pek çok alanda yenilikler ve değışiklikler oluşturulmuştur. İlk olarak ülke yönetiminin yapısı ve şekli için düzenlemeler yapılırken daha sonraları toplumun refahı, sağlığı, güvenliği ve ülkenin kalkınması için çeşitli alanlarda düzenlemeler yapılmıştır.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında gönüllü birlik ideolojisi ile kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı TİCİ (1922) sporun yönetiminden sorumlu yapılanma olarak karşımıza çıkan ilk teşkilatlanmadır. Gönüllülük ilkesine bağlı olması sebebiyle resmi bir kuruluş olmayan TİCİ yerini Türkiye'nin sporda ilk resmi yapısını oluşturan Türk Spor Kurumuna (TSK) (1936) bırakmıştır. Bunları takiben Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü (BTGM) (1938), Gençlik Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) (1986) gibi yasal düzenlemelerle yapılan teşkilatlanmalar spora verilen önem ve desteğin bir göstergesidir. Aynı zamanda Avrupa'nın en güçlü devletlerine karşı yaptığı savaşlardan yeni çıkmış olan Türkiye yaşadığı maddi sıkıntılara rağmen M. Kemal Atatürk'ün direktifleri ile T.C Devleti olarak Türk sporu adına 1924 Paris Olimpiyatları için sporcular hazırlanmış ve 17.000 lira kaynak sağlanmıştır. Bu da sportif açıdan başarı beklemeksizin politik açıdan büyük önem taşımaktadır. Yeni kurulan T.C Devleti'nin bayrağının olimpiyatlarda tanıtılması spor politikasıyla sergilenmiştir. Nitekim bu önem Gazi Mustafa Kemal'in, spor olgusunun o dönemdeki sosyal birleştiriciliğinin farkında olduğunu, bireyin beden ve ahlaken devlet politikasına katkıda bulunacağını, düşünce ve ahlaki terbiye etmenin yolu bedeni eğitmekten geçtiğini ve sporu bir oyun değil, bir ilke; gençliğin maddi ve manevi gelişimini veren, hazırlayan bir gereksinim olarak gördüğünü 30 Eylül 1926'da yapmış olduğu bir konuşmadaki şu sözlerinden anlamak mümkündür; **“Cihanda spor hayati, spor âlemi çok mühimdir. Bu kadar mühim olan spor hayati, bizim için daha mühimdir. Çünkü ırk meselesidir. İstifası meselesidir ve hatta biraz da medeniyet meselesidir”** (6). Aynı zamanda sporun ahlak ve beden terbiyesinin önemini vurguladığı **“ben sporcunun zeki, çevik ve ahlaklısını severim”** sözünden de anlamak mümkündür.

Sporun sağlık üzerindeki olumlu etkisini de tek parti dönemindeki CHP'nin 4. Büyük Kurultayının 13 Mayıs 1935 tarihinde kabul edilen Milli Eğitim Programının 41/c maddesinde İçtimai Hayat ve Umumi Sıhhat Programı'nın 54. Maddesindeki şu ifade ile vurgulamıştır; **“Nüfusumuzun artırılması ve müstakbel neslin sağlam ve gürbüz olarak yetiştirilmesi her zaman dikkat ve takip edilecek işlerimizdendir”** (7). Bunun için de sporun ilerleyebilmesi adına altyapının olması gerektiğini savunmuş ve modern spor tesisleri yaptırmıştır (Ankara'da stadyum, gençlik parkı, hipodrom). Cumhuriyet döneminde başarılı ve ilgi gören spor dalları olarak ise binicilik, güreş ve atletizm karşımıza çıkmaktadır. Aynı maddede yer alan, **“Fikri olduğu gibi bedeni inkişafa da ehemmiyet vermek ve bilhassa milli seciyeyi de derin tarihimizin ilham ettiği yüksek derecelere çıkarmak büyük emeldir”** (6). İfadeyle sporun milli mesele olarak vurgulandığını söylemek mümkündür.

Mustafa Kemal, TBMM'nin beşinci dönem üçüncü toplanma yılının 1 Kasım 1937 tarihindeki açılış konuşmasında, Türkiye'nin genel politikasını çizerken sporun önemini **“Her çeşit spor faaliyetlerini Türk gençliğinin milli terbiyesinin ana unsurlarından saymak lazımdır. Bu iste, Hükümetin şimdiye kadar olduğundan daha çok ciddi ve dikkatli davranması, Türk gençliğini, spor bakımından da milli heyecan içinde itina ile yetiştirmesi, önemli tutulmalıdır”** şeklinde bir ifadeyle vurgulamış ayrıca Türk gençliğinin yetiştirilmesinde her türlü spor faaliyetlerinden yararlanılması gerektiğini ve spor ile milli duyguların yaşatılmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

Çok Partili Dönem 'de Türk Spor Politikası

II. Dünya Savaşı'nın ardından kurulan hükümetlerdeki spor anlayışına baktığımızda öncelikle Recep Peker Hükümeti (1946- 1947) karşımıza çıkmaktadır. Hükümet programında sporun yaygınlaştırılması için her türlü spor faaliyetleri, okullar ve kulüpler için öğretici kadroya yetiştirecek olan Yüksek Beden Terbiyesi Enstitüsünün açılmasına çalışılmış, kapalı ve açık beden terbiyesi ve spor sahaları kurulması için çalışmalar yapılmıştır (8). Peker Hükümeti'nden sonra (1947) ve VII. İnönü Hükümeti'nin kuruluşuna (1961) kadar geçen zaman zarfında toplam on hükümet kurulmuştur. Fakat hiçbir hükümet programında spora yer verilmemiştir.

İsmet İnönü başkanlığında kurulan üçlü koalisyonun oluştuğu hükümetlerden II. Dönem İnönü Hükümeti (1961- 1965), spor alanında yapılan çalışmaların belirli bir plana dayandırılarak yapılmasını (9) öngörmüşlerdir.

II. İnönü Hükümetinden sonra gelen Ürgüplü Hükümeti (1965-1965) döneminde Beden Terbiyesi işlerinin modern esaslara cevap veremeyen bir kanunla yürütüldüğü tespit edilmiştir. Bu gerekçeyle, sporun her dalını çağdaş seviyeye çıkarmak için mevzuatta, hem amatör hem de profesyonel spor dallarıyla daha yakından ilgilenilerek kaliteli sporcu yetiştirmek ve mevcutlardan daha çok faydalanmak esası dikkate alınacaktır (10) şeklinde ifadeler yer verildiği görülmektedir.

I. Dönem (1., 2., 3., 4., 5. ve 6.) Demirel Hükümetleri döneminde (1965-1971), ilim, kültür, sanat ve spor alanında üstün başarı gösteren kabiliyetli kişilerin, maddi ve manevi bakımdan teşvik edilerek, kabiliyetlerinin geliştirilmesine önem verilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Gençlerimizin yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan tesisler kurulacağı öngörülmüştür. Aynı zamanda, amatör sporu destekleyici ve özendirici, profesyonel sporu yönlendirici bir tutum ve davranış içinde düzenlemeler yapılması (9) için çalışmalar yapılmıştır.

II. Erim Hükümeti (1971- 1972), Türkiye'de sporun geliştirilmesine ve yaygın hale getirilmesine gereken önemin verileceği öngörülmüştür.

Melen Hükümeti (1972- 1973), Gençlik ve spor eğitimine, uzmanlaşmayı sağlayıcı yeterli sayı ve nitelikte eleman teminine etkin bir organizasyon sağlanmasına ve milli spor dallarımızın geliştirilmesine öncelik ve ağırlık verilmiştir.

İrmak Hükümeti Döneminde (1974-1975), Gençlik ve Spor hizmetleri için yeterli sayıda ve nitelikte personelin yetiştirilmesinde çağdaş bilim ve modern tekniklerden faydalanılacaktır. Aynı zamanda, Gençlik ve Spor Akademilerinin yaygınlaştırılması

sağlatılarak mevcut spor alanlarının genişletilip faaliyetlerde bulunulması (10) şeklinde ifadelere yer verilmiştir.

Ecevit Hükümetleri döneminde (1975- 1980),Özel imar düzenlemeleriyle, semt spor ve oyun alanları açılmıştır. Amatör sporculuk ve bu amaçla kurulan tesisler tüm yurтта yaygınlaştırılmaya çalışılmış ve bunun için gerekli devlet desteği sağlanmışır. Profesyonel kulüplerin de amatör sporculuğa katkısı arttırılmıştır(9).

Ulus Hükümeti döneminde (1980-1983),gençliğin boş zamanlarının kıymetlendirilmesinde ve toplum sağlığında büyük yeri olan toplu spor faaliyetlerinin yurt sathına dengeli bir şekilde yayılıp gelişmesi için çalışmalar yapılacağı öngörölmüşür(10).

Özal Hükümetleri döneminde (1983- 1989), sporun geliştirilmesi için spor tesislerinin süratle tamamlanması ve yaygınlaştırılmasının yanında üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinden mezun olanların, beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmalarının sağlanması ve her alanda antrenör yetiştirilmesine önem verileceği öngörölmüşür.

II. Dönem Demirel Hükümeti döneminde (1991- 1993) spor, sosyal bir ihtiyaç olarak yeni bir görüşle ele alınmış, her yıl yeni spor tesislerinin yapılmasının sağlanması ve spor eğitiminin ders olarak ilkokul, ortaokul ve liselerde yer alması için çalışmalar yapılması öngörölmüşür.

Çiller Hükümeti döneminde (1993-1995) spor konusuna; “ Gençlerin yapıcı ve yaratıcı yeteneklerini ortaya çıkarmak üzere kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı, düşünce, kültür, sanat ve spor faaliyetleri desteklenecektir” (9) şeklinde yer verilmiştir.

Erbakan Hükümeti döneminde (1996-1997), Olimpiyatların ölkemizde yapılması için gerekli gayret gösterileceği öngörölmüşür (9).

V. Ecevit Hükümeti (1999-2002) döneminde, spor politikası konusunda semt ve kentlerde yerel yönetimlerin desteğiyle ucuz, sağlam ve sağlıklı spor alanları arttırılacak ve bu spor alanlarında gençliğin yararlanacağı spor etkinlikleri düzenlenecektir. Ayrıca, amatör ve profesyonel sporcuların da faydalanacağı tesisler inşa edilecektir (10) şeklinde ifadeler yer almaktadır.

Son Hükümet Dönemlerinde Spor Politikası

3 Kasım 2002’de yapılan seçim ile iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AKP) ilk hükümeti Gül Hükümeti’dir. Bu hükümet yaklaşık 4 ay görevde kalmış ve programında, Gençlik ve spor hizmetlerinde merkezi yönetimin, düzenleyici, koordine edici, denetleyici bir rol üstlenerek, hizmetlerin gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün işbirliği ile yerel yönetimlerce yürütülmesinin sağlanacağı öngörölmüşür. Aynı zamanda, spor federasyonları idari ve mali özerkliğe kavuşturularak, spor teşkilatlarının yeniden yapılandırılacağı, yerel yönetimlerin gençlere yönelik kültür, sanat, spor, folklor, okuma ve araştırma faaliyetleri ile özel sektörün bu alana yatırım yapması hususunda teşvik edilecektir. Ölkemizin zengin turizm potansiyeli harekete geçirilerek dünya turizm pastasında önemli bir yer tutan spor ve kültür turizmi alanlarında, dinlenme turizminde muasır medeniyetler konuma gelmemizi sağlayacak bir hamle başlatılacaktır (10) şeklinde ifadelere yer verilmiştir.

Erdoğan Hükümetleri (2002-2014): Birinci Erdoğan Hükümeti spor politikası, aynı partinin hükümeti olmasından dolayı bir önceki Gül Hükümeti spor politikası ile paralellik göstermek için. Ancak Gül Hükümeti'nden farklı olarak; “ Dünyanın ve Türkiye'nin gelişen ve değişen şartları dikkate alınarak yeni bir spor politikası oluşturulacağı, sporun her dalında uluslararası standartları yakalamak için her türlü desteğin verileceği ” (10) ifadesi yer almaktadır.

İkinci Erdoğan Hükümeti (2007 - 2011) programında, spor konusuyla ilgili herhangi bir ifadeye yer verilmemişti. Üçüncü Erdoğan hükümeti programında spor politikası konusuna, “ Kış sporları merkezlerinin alt yapılarını tamamlanacağı, geleceğimiz olan gençlere çok daha kapsamlı hizmetleri ulaştırmak ve sporu toplum hayatına daha yaygın bir şekilde dâhil etmek için yeni oluşturulan Gençlik ve Spor Bakanlığı'nı büyük bir enerji ile çalıştırılacağı, sporu sadece boş zamanları değerlendirme aracı olarak değil, aynı zamanda sosyalleşmenin ve sağlıklı bir toplum olmanın da önemli bir aracı olarak görüldüğü, ayrıca spor yapma kültürünü benimsemiş, seyirci olmanın ötesine geçerek sporu gündelik hayatının bir parçası haline getirebilmiş nesillerin yetişmesinin hedeflendiği, spor eğitimini okul öncesine yaygınlaştırarak çocukların eğitim alırken farklı spor branşlarıyla uğraşmasının sağlanacağı 4 – 8 yaş arası çocukları yetenek taramasından geçirerek uygun spor dallarına yönlendirileceği ve başarılı sporculara sağlanan burs imkânlarının daha da artırılacağı ” (10) şeklinde ifadeler yer verilmiştir.

Kalkınma Planlarında Spor

Plan, amaç ile araç arasında denge kuran belgedir ve bir süreci ifade etmektedir. Hiç şüphesiz ki devletlerin kalkınması da süreç içinde olacağından, devlet yönetiminde belirlenen hedeflere ulaşma adına birtakım politikalar oluşturulması gerekmektedir. Bu politikalara ana hatlarıyla devletlerin anayasa, kanun, hükümet programları ve kalkınma planlarında yer verilmektedir. Özellikle hedeflerin belirlenmesi ve bu hedefe ulaşmada izlenecek yolların seçilmesinde kalkınma planları önem arz etmektedir. Ülkemizde kalkınmanın plan ve programlara bağlanarak sağlanması girişimi ilk olarak 1961 Anayasası ile olmuştur. Kalkınma planlarına bakıldığında spora ilk olarak ikinci beş yıllık kalkınma planında yer verildiğini görmekteyiz. Sporun geçmişten günümüze kalkınma planlarında yer alan şekliyle ele almamız sporun gelişimini takip etmemiz bakımından faydalı olacağı düşünülmüş ve aşağıda verilmiştir.

İkinci beş yıllık kalkınma planında (1968-1972) “sıhhatli ve sağlam bir kuşak yetiştirilmesinde spor ana eğitim araçları arasında kabul edilecek, spor yapabilecek yastaki kişileri yalnız seyirci olmak durumundan kurtarılacak ve aktif olarak spor faaliyetlerine katarak beden ve ruh sağlığına yardım edecek imkânlar yaratılmasını ve devletin seyir sporunu, düzenleyici rolü geliştirilerek sporla ilgili faaliyetleri topluma yönelten, okul ve halk sporuna öncelik veren bir nitelik kazandırılması”(12) şeklinde ifadeler yer almaktadır. Bu dönem ile ilk defa spor bir planlamaya girmiştir.

Üçüncü beş yıllık kalkınma planlarının ilkelerinde (1973-1977), “Gençlik ve Spor Bakanlığınca spor konusunda yetenekli elemanların yetiştirilmesi amacıyla yeterli sayıda beden eğitimi öğretmeni, öğretim görevlisi, antrenör, monitör, spor yöneticisi ve sağlığı uzmanı yetiştirilmesine öncelik verilecek, her türlü spor araç ve gereçlerinin yurt içinde uluslararası standartlarla yapım imkânları geliştirilerek desteklenecek, spor araç ve gereçlerinin standartlaştırılması çalışmaları, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Türk Standartları Enstitüsünce

yürütülecek, spor yatırımlarının yurt düzeyine dağılımında dengesizlikleri giderici tedbirler alınacak ve tesislerin yapımında yerleşim birimleri ölçeklerine uyumlu hizmet standartları göz önünde bulundurulacak, spor tesislerinin yapımında çok yönlü kullanım esas alınacak, mevcut spor tesislerinden öncelikle geniş halk kitlelerinin, amatör sporcuların ve öğrencilerin yararlanması sağlanacak” şeklinde ifadeler yer verilmiştir. Ayrıca üçüncü plan döneminde uluslararası bir spor organizasyonunun gerçekleştirilmesine ait çalışmalar yapılacağı da öngörülmüştür (13).

Dördüncü plân (1979-1983) Ecevit Hükümeti tarafından hazırlanmıştır. Bu sebeple, hükümet programında ağırlıkta olan sosyal güvenlik konularının, plânda da ağırlıkta olduğu görülmektedir. Nitekim amatör spor kulüplerinin, profesyonel spor faaliyetlerinde bulunan şubelerin dernekler statüsünden çıkartılarak, şirketleşmelerinin sağlanması (14) plânda ifade edilmektedir.

Beşinci beş yıllık kalkınma planındaki (1985-1989) ilkelerde “Beden eğitimi ve sporun yaygınlaştırılması ve amatör sporun teşviki esastır. Amatör sporda istenilen seviyeye ulaşılabilmesi için geleneksel spor dallarının daha da geliştirilmesine ve milletlerarası seviyede başarı gösterecek sporcuların yetiştirilmesine ağırlık verilecek; Türk güreşinin geliştirilmesi için özel tedbirler alınacak bu husustaki teşebbüsler desteklenecektir. Kamu ve özel sektör kuruluşlarında çalıştırılan işçi sayısının belli bir nispeti kadar sporcu istihdam eden kuruluşlar teşvik edilecektir. Sporun semtlere ve köylere yayılabilmesi için basit, ekonomik tesisler, özel idare ve belediyelerin işbirliği ve katkılarıyla oluşturulacaktır. Kamunun yanında, özel sektör tarafından da spor tesislerinin yapılması teşvike dilecektir. Kitle sporuna ehemmiyet verilecek ve bunun için gerekli şartlar hazırlanacaktır. Beden eğitimi ve spor alanında gerekli insan gücünün yetiştirilmesine ağırlık verilecek; üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinden mezun olanların, beden eğitimi öğretmeni olarak vazife yapmaları sağlanacak; her spor dalında antrenör yetiştirilmesine ehemmiyet verilecektir. Okullarda spor ve spor eğitimine ağırlık verilecektir. İşyerlerinde beden eğitiminin yapılması sağlanacaktır. Spor tesisleri süratle tamamlanacak ve yaygınlaştırılacaktır” gibi ifadeler yer verilmiştir (15).

Altıncı beş yıllık kalkınma planına bakıldığında (1990-1994) “sağlıklı bir nesil yetiştirilmesinde beden eğitimi ve spor, temel eğitim araçlarından kabul edilecek, beden ve ruh sağlığını geliştirmek gayesiyle sporun günlük faaliyetler içine girmesi için her yaştaki kişilerin seyirci durumundan kurtarılarak aktif spor yapmalarını sağlayacak imkânlar arttırılacak ve amatör sporda uluslararası seviyede başarı gösterecek sporcuların yetiştirilmesi ve desteklenmesine önem verilecektir. Beden eğitimi ve spor alanında, eğitim, sağlık, bilim ve teknolojiye yeni yeniliklerin takibi ve uygulanması konularına öncelik verilecektir. Spor tesisleri çok yönlü kullanılabilir şekilde yapılacak ve bütün tesislerin tam kapasiteyle kullanılmasını sağlayacak düzenlemeler gerçekleştirilecektir. Özellikle şehir imar planlarının hazırlanmasında yeşil alan, spor tesisleri ve çocuk oyun alanları için kişi başına düşen alan büyüklüğünün gelişmiş ülkeler standartlarına uygun olması sağlanacaktır”(16).

1996 – 2000 yıllarında yapılan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma planında spor konusuna şu ifadelerle yer verilmiştir;

“Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplum yetiştirilmesinin temel unsurlarından biri olan sporun geniş kitlelerce yapılması teşvik edilecek, yoğunluk tek dal yerine olimpiik sporların tüm

alanlarına yöneltilecek, devletin ağırlığı azaltılırken özel kesimin katkısı artırılacak ve tesislerin rasyonel kullanımı sağlanacaktır” (17).

2001 – 2005 yıllarında yapılan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, spor konusunun, beden eğitimi ve sporun bütün nüfusun bir alışkanlığı ve rahatlıkla ulaşabileceği hizmet alt yapısına sahip bir yaşayış tarzı haline getirilmesi esastır. Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplum yetiştirilmesinin temel unsuru olan sporun, toplumumuzun tüm kesimlerine düzenli spor yapma alışkanlığı kazandırmak suretiyle yaygınlaştırılması, sporun ve spor alt yapısının bütün dallar itibarıyla ülke genelinde dengeli dağılımı, sporcu ve spor elemanlarının eğitim ve istihdam sorunlarının giderilmesi, tesis sayılarının artırılması ve rasyonel kullanılması sağlanacaktır. Spor tesisleri ve faaliyetlerinin, spor elemanlarının hizmet içi eğitimlerinin, mali ve idari açıdan tam bağımsız spor kulüpleri, federasyonlar ile özel teşebbüs ve mahalli idareler tarafından yapılması veya işletilmesi sağlanacak, kamu kesiminin görevi ise denetlemek, yönlendirmek, teşvik etmek ve bu alandaki bilim ve teknolojiye yenilikleri takip etmek olacaktır. Olimpiyat oyunları için gerekli alt yapının oluşturulması çalışmalarına devam edilecektir (18) ifadelerine yer verilmiştir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, değişimin çok boyutlu ve hızlı bir şekilde yaşandığı, rekabetin yoğunlaştığı ve belirsizliklerin arttığı bir döneme rastlamaktadır. Bu planda sporla ilgili herhangi bir hükme yer verilmemiştir.

Onuncu beş yıllık kalkınma planına bakıldığında, 2007 yılında 8.593 olan spor kulübü sayısı 2012 yılında yüzde 36’lık bir artış göstererek 11.735’e ulaşmıştır. Ancak kulüp başına düşen genel nüfus sayısı 6.500’ün üzerindedir, Çoğu Avrupa Birliği ülkesinde ise bu sayı 1.000’in altına çekilmiştir. Bu da ülkemizde spor kulüplerinin sayıca artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. TFF ve spor kartı olan lisanslı sporcu sayıları hariç, amatör spor branşlarında lisanslı sporcu sayısı 2007 yılında 910 bin iken, bu sayı 2011 yılında 2,2 milyon kişiye ulaşmıştır. Ancak bu durum gerçek anlamda sporcuyu mu yoksa spora önem veriyoruz anlayışıyla bolca lisans çıkartılmış olması tartışma konusu olacağı kanaatindeyiz. Gerçekten böyleyse uluslararası yarışmalarda yeterli sayıda sporcu ve başarı neden fazla olmuyor diye düşünmekteyiz.

Diğer yandan, Türkiye’de yaklaşık 25 milyon kişinin spor yapma potansiyeli olduğu dikkate alındığında lisanslı sporcu sayısının oldukça düşük kaldığı görülmektedir. Amatör spor dallarında faaliyet gösteren antrenör sayısı, 2007 yılında yaklaşık 37 binen, 2012 yılında yüzde 265’lik bir artış göstererek 137 bine ulaşmıştır. Ancak antrenörlerin hem sayı hem de nitelik olarak iyileştirilmesi gerekmektedir (19).

Sporda Onuncu Plan Dönemi Hedefleri; Bir toplumda sevgi, barış, dayanışma ve kardeşlik bağlarının kurulmasında çok önemli bir yeri olan spor olgusunun, ülkemizdeki tüm kesimlerce gereken biçimde algılanması ve bu konuda ciddi adımlar atılması, çağdaş ve batılı anlamda uygulamaların gerçekleştirilmesi, ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınma alanındaki hedeflere ulaşması bakımından hayati bir önem taşımaktadır. Komisyonumuzun bu vizyonu baz alarak 2013-2018 yıllarını kapsayan 10. Plan dönemi için belirlediği temel hedefler aşağıda yer almaktadır.

1. Türkiye’deki spor politikası ve yönetimi iyileştirilecektir.
2. Sporcu altyapısı güçlendirilecek, lisanslı sporcu sayısı artırılacaktır.

3. Antrenörler nitelik ve nicelik olarak geliştirilecektir.
4. Yerel yönetimlerin spor alanındaki etkinliği artırılacaktır.
5. Spor federasyonlarının kapasiteleri güçlendirilecektir.
6. Örgün spor eğitimi çeşitlendirilecek ve hem içerik hem de uygulama saati açısından iyileştirilecektir.
7. Elit sporcu seçimi, yönlendirme ve normlandırma sistemleri hayata geçirilecek, Türkiye'nin uluslararası müsabakalarda başarılı olan sporcu sayısı artırılacaktır.
8. Spor mevzuatı ve yargı sistemi ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenecektir.
9. Spor tesislerinin doğru planlanması ve etkin işletimi sağlanacaktır.
10. Türk spor endüstrisi ve spor ekonomisi güçlendirilecektir.
11. Spor finansmanı çeşitlendirilerek artırılacak, sponsorluk uygulamaları teşvik edilecektir.
12. Engellilere yönelik spor hizmetleri iyileştirilecektir.
13. Spor elemanlarının sağlık ve sosyal güvenlik imkânları iyileştirilecektir.
14. Sporda şiddetin ve etik olmayan uygulamaların önlenmesi için gerekli eğitici ve önleyici tedbirler alınacaktır.
15. Spor medyasının sporun tabana yayılması için etkin kullanımı sağlanacaktır.
16. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin, spor eğitiminde, spor hizmetlerinde, bilimsel çalışmalarda ve spor endüstrisinde etkin kullanımı sağlanacaktır.
17. Türkiye'nin dünya spor arenasındaki konumu güçlendirilecek ve 2020 ya da 2024 Olimpiyat Oyunları Türkiye'de düzenlenecektir (19). Görüldüğü gibi 10. Plan dönemi diğerlerine göre daha geniş kapsamlı ve gelişimci bir anlayıştır. Ne var ki ülkemizde yazılanlarla uygulamalar çoğu kez uyum göstermemektedir. İşlerin yürümesinde liyakat anlayışı bir türlü oluşmamaktadır. Nitelik ve nicelik sadece teoride olumlu yansıtılmıştır. Esasta bu sağlanamamıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türk spor politikalarında güncel sorunlarının incelenmesi adlı bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve bu sonuçlar üzerinden tartışma yapılarak birtakım öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına bakıldığında gönüllü birlik ideolojisi ile kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı TİCİ (1922) sporun yönetiminden sorumlu yapılanma olarak karşımıza çıkan ilk teşkilatlanmadır. Gönüllülük ilkesine bağlı olması sebebiyle resmi bir kuruluş olmayan TİCİ yerini Türkiye'nin sporda ilk resmi yapısını oluşturan Türk Spor Kurumuna (TSK) (1936) bırakmıştır. Bunları takiben Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü (BTGM) (1938), Gençlik Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) (1986) gibi yasal düzenlemelerle yapılan teşkilatlanmalar spora verilen önem ve desteğin bir göstergesidir. Gazi Mustafa Kemal sporu, sadece yarışmak ve profesyonelleşmek için değil, sevmeyi ve yaşam biçimi haline getirmeyi isteyerek sporun birleştirici rolünü ön planda tutmak istemiştir. Bu sebeple ülkenin gelişiminde genç nesillere ihtiyaç olduğunu ayrıca bu genç nesillerin de sağlam vücutlu olması

gerektiğini vurgulamış bunun da ancak beden eğitimiyle mümkün olacağına inanmıştır. Sporun sağlık açısından önemini ve sağlıklı bireylerin de üretken bir toplumu ortaya koyacağını anlamış ve tüm bu düşüncelerin gerçekleşebilmesi için devletin değişmez politikası olarak spora yer verilmesi gerektiğini öngörmüştür. Bu sebeple, Mustafa Kemal Atatürk'ün hasta olduğu dönemi de kapsayan 29 Haziran 1938 yılında 3530 sayılı kanunla Başbakanlığa bağlı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kurularak Türk halkı ve gençliğinin geleceğini olumlu yönden etkileyeceği düşüncesi ile modern spor anlayışı çerçevesinde kısa zaman içerisinde federasyonlar oluşturulup faaliyete başlanmıştır. Ancak II. Dünya Savaşı sonrası imkânların yetersizliği sebebiyle beklenen aşama gerçekleştirilememiştir.

Recep Peker Hükümeti (1946- 1947) hükümet programında sporun yaygınlaştırılması için her türlü spor faaliyetleri, okullar ve kulüpler için öğretici kadroya yetiştirecek olan Yüksek Beden Terbiyesi Enstitüsünün açılmasına çalışılmış, kapalı ve açık beden terbiyesi ve spor sahaları kurulması için çalışmalar yapılmıştır (8).

VII. İnönü Hükümeti'nin (1961) kuruluşuna kadar toplam on hükümet kurulmuştur. Fakat hiçbir hükümet programında spora yer verilmemiştir.

II. Dönem İnönü Hükümeti (1961- 1965), spor alanında yapılan çalışmaların belirli bir plana dayandırılarak yapılmasını (9) öngörmüşlerdir.

Ürgüplü Hükümeti (1965-1965) döneminde sporun her dalını çağdaş seviyeye çıkarmak için mevzuatta, hem amatör hem de profesyonel spor dallarıyla daha yakından ilgilenilerek kaliteli sporcu yetiştirmek ve mevcutlardan daha çok faydalanmak esası dikkate alınmaya çalışılmıştır (10).

I. Dönem (1., 2., 3., 4., 5. ve 6.) Demirel Hükümetleri döneminde (1965-1971), amatör sporu destekleyici ve özendirici, profesyonel sporu yönlendirici bir tutum ve davranış içinde düzenlemeler yapılması (9) için çalışmalar yapılmıştır.

II. Erim Hükümeti (1971- 1972), Türkiye'de sporun geliştirilmesine ve yaygın hale getirilmesine gereken önemin verileceği öngörülmüştür.

Melen Hükümeti (1972- 1973), milli spor dallarımızın geliştirilmesine öncelik ve ağırlık verilmiştir.

Irmak Hükümeti Döneminde (1974-1975), Gençlik ve Spor Akademilerinin yaygınlaştırılması sağlatılarak mevcut spor alanlarının genişletilip faaliyetlerde bulunulması (10) şeklinde ifadelerle yer verilmiştir.

Ecevit Hükümetleri döneminde (1975- 1980), özel imar düzenlemeleriyle, semt spor ve oyun alanları açılmıştır (9).

Ulus Hükümeti döneminde (1980-1983), gençliğin boş zamanlarının kıymetlendirilmesinde ve toplum sağlığında büyük yeri olan toplu spor faaliyetlerinin yurt sathına dengeli bir şekilde yayılıp gelişmesi için çalışmalar yapılacağı öngörülmüştür(10).

Özal Hükümetleri döneminde (1983- 1989), sporun geliştirilmesi için spor tesislerinin süratle tamamlanması ve yaygınlaştırılmasının yanında üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinden mezun olanların, beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmalarının sağlanması ve her alanda antrenör yetiştirilmesine önem verileceği öngörülmüştür.

II. Dönem Demirel Hükümeti döneminde (1991- 1993), her yıl yeni spor tesislerinin yapılmasının sağlanması ve spor eğitiminin ders olarak ilkökul, ortaokul ve liselerde yer alması için çalışmalar yapılması öngörülmüştür.

Çiller Hükümeti döneminde (1993-1995) spor konusuna; “ Gençlerin yapıcı ve yaratıcı yeteneklerini ortaya çıkarmak üzere kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı, düşünce, kültür, sanat ve spor faaliyetleri desteklenecektir” (9) şeklinde yer verilmiştir.

Erbakan Hükümeti döneminde (1996-1997), Olimpiyatların ülkemizde yapılması için gerekli gayret gösterileceği öngörülmüştür (9).

V. Ecevit Hükümeti döneminde (1999-2002), amatör ve profesyonel sporcuların da faydalanacağı tesisler inşa edilecektir (10) şeklinde ifadeler yer almaktadır.

Gül Hükümeti Dönemi (3 Kasım 2002) spor federasyonları idari ve mali özerkliğe kavuşturularak, spor teşkilatlarının yeniden yapılandırılacağı, yerel yönetimlerin gençlere yönelik kültür, sanat, spor, folklor, okuma ve araştırma faaliyetleri ile özel sektörün bu alana yatırım yapması hususunda teşvik edileceği. Ülkemizin zengin turizm potansiyeli harekete geçirilerek dünya turizm pastasında önemli bir yer tutan spor ve kültür turizmi alanlarında, dinlenme turizminde muasır medeniyetler konuma gelmemizi sağlayacak bir hamle başlatılacağı görüşünü ileri sürmüştür (10).

Yukarıda yer alan ifadelerden anlaşılacağı üzere, Gül Hükümeti döneminde spor yönetiminin yapısal değişikliklere uğrayacağı anlaşılmaktadır. Bu yapısal değişikliğin sporun kitlelere yaygınlaştırılması açısından doğru bir adım olduğu düşünülebilir. Çünkü sporun gelişmesinde önemli katkı sağlayan federasyonların özerkleşmesi ve kendi idarelerini yapabilmeleri sporun siyasetten uzak tutulması adına önemli bir gelişme olarak görülebilir. Aynı zamanda sportif faaliyetlerin turizm başlığı altında yer almasının gerek ülke ekonomisi gerekse ülke tanıtımı için önemli bir gelişme olduğunu söyleyebiliriz.

Erdoğan Hükümetleri (2002-2014) Birinci Erdoğan Hükümeti spor politikası, aynı partinin hükümeti olmasından dolayı bir önceki Gül Hükümeti spor politikası ile paralellik göstermektedir. Ancak, Gül Hükümeti’nden farklı olarak; “ Dünyanın ve Türkiye’nin gelişen ve değişen şartları dikkate alınarak yeni bir spor politikası oluşturulacağı, sporun her dalında uluslararası standartları yakalamak için her türlü desteğin verileceği” (10) görüşü beyan edilerek sporun gelişmesi için çeşitli çalışmaların yapılması gayreti içinde olduğu fikrini ortaya çıkartmıştır.

İkinci Erdoğan Hükümeti (2007 - 2011) programında, spor konusuyla ilgili herhangi bir ifadeye yer verilmemişti. Üçüncü Erdoğan hükümeti programında spor politikası konusuna, “ Kış sporları merkezlerinin alt yapılarını tamamlanacağı, geleceğimiz olan gençlere çok daha kapsamlı hizmetleri ulaştırmak ve sporu toplum hayatına daha yaygın bir şekilde dâhil etmek için yeni oluşturulan Gençlik ve Spor Bakanlığı’ni büyük bir enerji ile çalıştırılacağı, sporu sadece boş zamanları değerlendirme aracı olarak değil, aynı zamanda sosyalleşmenin ve sağlıklı bir toplum olmanın da önemli bir aracı olarak görüldüğü, ayrıca spor yapma kültürünü benimsemiş, seyirci olmanın ötesine geçerek sporu gündelik hayatının bir parçası haline getirebilmiş nesillerin yetişmesinin hedeflendiği, spor eğitimini okul öncesine yaygınlaştırarak çocukların eğitim alırken farklı spor branşlarıyla uğraşmasının sağlanacağı 4 – 8 yaş arası

çocukları yetenek taramasından geçirerek uygun spor dallarına yönlendirileceği ve başarılı sporculara sağlanan burs imkânlarının daha da artırılacağı ” (10) şeklinde ifadeler yer verilmiştir.

Yukarıda yer alan ifadelerin sonucunda, günümüzde gelişen bilim ve modern tekniklerin kullanılarak ülkemizin her bölgesinde küçük yaş gruplarında yetenek taraması yapılması gerek sporun yaygınlaştırılması gerekse de sportif başarıların arttırılması açısından önem arz ettiğini söylemek mümkün olacaktır.

Hükümet programlarında spora yer verilmesi spor adına birçok gelişmenin önünü açacağı düşünülebilir. Ancak, geçmişten günümüze genel olarak bakıldığında 1942’de Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 1960 yılında maddi durum yetersizliği ile birlikte sporun devlet politikası olarak düşünülmesi sebebiyle Devlet Bakanlığına bağlanmıştır. Fakat arzu edilen çalışmayı sağlayamamıştır. 1970 yılında gelindiğinde konuya daha çok önem verilmesi ve sahip çıkılması düşüncesiyle Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulmuştur. 1983 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı kaldırılarak Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı olmuştur. Ayrıca spor kavramı, Cumhuriyet tarihimizde düzenlenen 1924, 1961 anayasaları içerisinde yer almazken ilk defa 1982 yılında 12 Eylül askeri müdahale sonrası yapılan ve halen yürürlükte olan anayasada yer almıştır.

1982 Anayasa’sının 58. Maddesi “Devlet, İstiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır” şeklinde olup 59. Maddesi ise şu şekildedir: “ Devlet her yaştaki Türk vatandaşının ruh ve beden sağlığını geliştirecek tedbirleri alır sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur”. Bu maddelerle spor ilk defa anayasal güvence altına alınmıştır.

1986 yılında 3530 sayılı yasa değiştirilerek 3289 sayılı kanunla ismi Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü olarak değiştirilen kurum, bu kanunla 1989’da yapılan bir değişiklikle Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü adıyla tekrar Başbakanlığa bağlı bir Devlet Bakanlığı tarafından yürütülen bir kurum olmuştur (11). Bu zamana kadar bütün hükümetlerde sporun bir devlet politikası olduğuna tam karar verilemediğinden sürekli değişik konularda yer almıştır. Spor kültürünü oluşturmada yetersiz kaldığı için bazen Bakanlığa bazen de Milli Eğitime verilmiş olan spor gerekli önemi görmemiştir. Bu sebeple oluşturulan politikalarda sağlıklı ve üretken nesil yetiştirmenin yanında ülkemizi temsil edecek başarılı sporcularda yetiştirmek için devletin değişmez politikalarından birinin spor olduğunu öngörmek ve planlamayı bu doğrultuda yapmak gerekmektedir.

Kalkınma planlarında spora bakıldığında;

İkinci beş yıllık kalkınma planında (1968-1972) ilk defa spor bir planlamaya girmiştir. Ancak sonuca ulaşmada yetersiz kalmıştır.

Üçüncü beş yıllık kalkınma planlarının ilkelerinde (1973-1977), bu programda spor, “kitle sporu” ve “elit spor” olarak düşünülmüş ve çalışmalar bu doğrultuda yapılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü plân (1979-1983) Ecevit Hükümeti tarafından hazırlanan dördüncü beş yıllık kalkınma planında askeri bilincin verilmesi bu sayede spor bilincinin oluşturulması, 1982 Anayasası'nın 58. maddesindeki “gençliğin korunması” ve 59. maddesindeki “sporun geliştirilmesi” anayasal bir kazanım sağlamıştır. Aynı zamanda 1983 yılında 2913 sayılı kanunla Dünya, Olimpiyat ve Avrupa şampiyonluğu kazanmış sporculara ve bunların ailelerine aylık bağlanması bu kalkınma planı döneminin önemli bir gelişmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kalkınma planı döneminde şirketleşme ve profesyonelleşme anlayışı üzerinde durulmuş ve ülkemizi uluslararası arenada temsil eden sporculara aylık bağlanarak “elit spora” destek verilmiştir.

Beşinci beş yıllık kalkınma planındaki (1985-1989) 1986 yılında çıkarılan 3289 sayılı kanunla ismi Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü olan kurum bu kalkınma planı süresinde yapılmıştır. 3289 sayılı kanunla sporcu sağlığı ile ilgili tedbirler almak sporcu sağlık merkezleri açmak ve spor müsabakalarında milletlerarası her türlü talimatların uygulanmasını sağlamak ayrıca spor federasyonları kurulması ve spor dallarını belirlemek için gerekli usul ve esasları tayin ve tespit etmek amaçlanmıştır. Bu kanunla sporda az da olsa planlı bir çalışma ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bu plan döneminde yukarıda da bahsedildiği gibi sporun her kesimde yaygınlaştırılması için tesis sayılarının artırılması, başta ata sporumuz olan güreş olmak üzere geleneksel spor dallarının geliştirilmesi ile amatör spora teşvik öngörülmüş ve herkes için spor anlayışı geliştirilmeye çalışılmıştır. Bilindiği gibi sporun yaygınlaştırılması için öncelikle köylerden şehirlere, spor yapılacak alanların olması ve bu alanlarda spor yapabilecek kişilerin teşvik edilmesi gerekmektedir. Beşinci beş yıllık kalkınma planında sağlık unsuru da irdelendiği için spora verilen desteğin artırıldığını görmekteyiz. Sağlık ile sporun bu dönemde paralel olarak desteklendiğini söyleyebiliriz.

Altıncı beş yıllık kalkınma planına bakıldığında (1990-1994) Geçmişten günümüze bakıldığında birçok alanda olduğu gibi spor alanında sürekli gelişmeler yaşanmaktadır. Özellikle son zamanlarda sağlık unsurunun ön planda olması spor yapma gereksinimini daha fazla ön plana çıkarmaktadır. Bu sebeple spor alanlarının artırılması yeterli kalmayacaktır. Yapılan tesislerin kullanılabilirliği önemli görülmektedir. Yapılan tesislerin sadece bir spor dalına hizmet etmemesi herkesin kullanabileceği spor alanları inşa edilmesi, sağlıklı bireyler yetiştirmede ve sporun yaygınlaştırılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu sebeple bu plan döneminde bahsedilen unsurlar göz önünde tutulmaya çalışılmıştır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma planında (1996 – 2000) “Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplum yetiştirilmesinin temel unsurlarından biri olan sporun geniş kitlelerce yapılması teşvik edilecek, yoğunluk tek dal yerine olimpik sporların tüm alanlarına yöneltilecek, devletin ağırlığı azaltılırken özel kesimin katkısı artırılacak ve tesislerin rasyonel kullanımı sağlanacaktır” (17).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001 – 2005), bu kalkınma planı döneminde 10.11.2003 tarihinde spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun tasarısı yer almaktadır. 02.03.2004 tarihinde kabul edilen bu kanun spor müsabakalarının yapılacağı alanlarda uygulanacak güvenlik önlemlerini ve spor müsabakalarında şiddet içeren eylemlerde bulunan kişilere uygulanacak cezaları kapsamaktadır.

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), bu planda sporla ilgili herhangi bir hükme yer verilmemiştir.

Onuncu beş yıllık kalkınma planına bakıldığında, lisanslı sporcu sayılarının artırılması için aktif olarak spor yapmayan kişilere dahi lisans çıkarılmış olması tartışma konusu olabilir. Aynı zamanda günümüzde hala devam eden antrenörlük eğitimlerinin Beden Eğitimi Yüksekokullarında ve Spor Bilimleri Fakültelerinde eğitim almasalar dahi 15 günlük eğitimlerle antrenörlük verilmesi sporun gelişmelerini geliştirici hatta engelleyici bir unsur olarak görülebileceği kanaatindeyiz.

Araştırma sonucunda konu ile ilgili olarak yapılacak öneriler aşağıdaki gibidir;

- Hareketsizlik nedeniyle ortaya çıkan hastalıkların azaltılması için mutlaka spor, fiziksel aktivite, hareket, beden eğitimi kültürü kazanımları sağlanmalıdır. Günümüzde insanların hareketsiz kalmasıyla diyabet, kalp, obezite, kemik erimesi, sindirim ve dolaşım sistemi rahatsızları gibi hastalıkların artma sebebi hareketsizliktir. Spor ve hareket bilincinin kazandırılması ile bu hastalıkların ortaya çıkması engellenebilmek ve tedavi edilebilmektedir. Bu sebeple, spor devlet politikalarında daha fazla irdelenmeli uygulama da yetersiz kalmamalıdır.

- Bir kültürün oluşması uzun bir dönemi kapsayacağı için bunun başında eğitim öğretim kurumları olan okullar dolayısıyla çocuklar gelmektedir. Okullarda gerekli imkânların sağlanması halinde (beden eğitimi derslerinin artırılması, yetişmiş spor uzman sayısının artırılması, uygun tesisler kurulması, sınıf içi etkinliklerde dahi eğlenceli eğitsel oyunlar uygulanması) gerek Türk sporu için alt yapının oluşturulması, bilinçli sporcuların yetiştirilmesi gerekse de sporun yararlarını bilen bedenlen ve ruhen gelişmiş nesillerin yetiştirilmesi sağlanmış olacaktır. İnsanın en az beynini eğitmesi kadar vücudu ve ruhsal durumunu eğitmesine de ihtiyaç vardır. Bununda “ beden eğitimi ve spor “ olduğunu bu dönemlerde vermek mümkündür.

- Günümüzde yoğun sınav programları olduğundan, beden eğitimi derslerinin çocukların akademik başarısını engelleyeceği düşünülmektedir. Bu sebeple aileler ve okul yöneticileri çocukları beden eğitimi derslerinden uzak tutmaktadırlar. Beden eğitimi çocukların motor becerilerini ve yeteneklerini geliştirmenin yanında olumlu davranışlar kazanmasında, hayatlarını sağlıklı sürdürmelerinde önemli bir araç olduğunu gerek ailelere gerekse de okul yöneticilerine yazılı ya da sözlü bilgilendirmeler yapılmalıdır. Hatta periyodik toplantı ve bilimsel sonuçlu açıklamalarla veliler aydınlatılmalıdır.

- Spor tesislerinin artırılmasının yanında bu tesislerinin kullanılabilirliği denetlenmeli, çocuklar ile birlikte ebeveynlerinde spor yapabilecekleri spor alanları oluşturulmalıdır.

- Spor yazılı ve görsel medya ile desteklenmelidir. Örneğin, sporun özendirilmesi için tanınmış sporcuların gerek çizgi film olarak gerekse de reklamlarda bir araç olarak kullanılması çocuklar üzerinde pozitif yönde bir algılama oluşturacaktır.

- Bireylerin pasif olarak spora katılımından çok aktif olarak sporu yaşamının bir parçası haline getirebilmek için çabaların artırılması gerekmektedir. Sporun yeme içme gibi bir zorunluluk olduğu bilincinin verilmesi amaçlanmalıdır.

- Son zamanlarda özellikle vurgulanan fair-play kavramının öz kültürümüzde var olduğu unutulmamalıdır. Ata sporumuz olan güreşi örnek verecek olursak rakiplerin birbirilerini yağlayıp, paçalarını kontrol ederek yarıya hazırlaması fair-play kültürümüzün var olduğunu göstermektedir. Bu sebeple özellikle medyada kışkırtıcı açıklamalar engellenmeli ve kaybetmenin de kazanmak kadar normal bir sonuç olduğunu her fırsatta gösterilmelidir.

Medyanın şiddet içeren spor müsabakalarını sunması halinde RTÜK tarafından yaptırım uygulanması gerekmektedir.

- RTÜK'ün kamu spotu gibi yaptırımlarında spor yayınları mutlaka olmalıdır.

- Spor devletin değişmez bir politikası olarak görülmeli, hükümet programı olarak görülmemelidir ve alt yapı çalışmalarına önem verilmelidir. Spor yalnızca yarışmak, kazanmak ve profesyonelleşmek olarak görülmemeli, sağlıklı nesiller yetiştirmek için “herkes için spor” anlayışı doğrultusunda daha etkin çalışmalar yapılmalıdır.

- Ülkemizde alt yapı çalışmalarına önem verilmeli yetenekli sporcuların tespiti yapılmalıdır. Böylece sonradan Türk vatandaşı olan yabancı sporculara destek verilmesi yönündeki eğilimler azalacaktır. Yabancı sporcuların ülkemizin başarısına çokta fazla katkı sağlamadığı 2016 Rio Olimpiyatları ile de anlaşılmıştır. Buralara harcanan paraların alt yapıya yapılarak yetenekli sporcuların tespiti sağlanabilir.

- Günümüzde spora verilen önem ve destek yalnızca elit sporlar için kullanılmakta olup, beden eğitimi derslerinin azaltılması ve bu dersleri beden eğitimi öğretmenliği branşı dışında eğitim almış olan öğretmenlerin de vermemesine özen gösterilmelidir. Aynı zamanda spor teşkilatlarında başta diyanet olmak üzere farklı kurumlardaki kişilerin yer alması spora ve spor kurumlarına başta istihdam olmak üzere ciddi zararlar verdiği kanaatindeyiz. Bu sebeple beden eğitimi öğretmenleri, antrenörler ve spor yöneticilerinin yetişmiş uzman kişiler tarafından seçilmesi gerekmektedir. Bu amaçla yetiştirilen kadrolar da hizmet edeceği gibi prosedürlerde doğru işlenmiş olacaktır.

- Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarına ve Spor Bilimleri Fakültelerine alınacak öğrencilerin spor yetenekleri ölçümü daha ciddi ve bilimsel yapılmalı ve bütün eğitim kurumları belirli standartla öğrenci almalıdırlar.

- Son zamanlarda ülkemizi uluslararası müsabakalarda temsil eden milli sporcularımızın derslerdeki devamsızlıklarının sorun edilmemesi, sporcuların yoğun antrenman, kamp ve müsabaka dönemlerinde eğitimlerinden uzak kalmaları derslerde başarısız olmalarına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda mezun olan milli sporcuların meslek hayatında kendi branşları dışında yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları için çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar. Bu sebeple, milli takım kamp merkezlerine Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki öğretim elemanları tarafından belirli gün ve saatlerde ders verilmesinin sağlanması milli sporcuların mesleki hayatlarında da başarılı olmalarını sağlayacaktır.

- Başarıya ödül verilirken öğrencilerimizi ve sporcularımızı ciddi eğitim-öğretim almamış, formasyondan uzak öğretmen ve spor uzmanlarının eline teslim etmiş olmaktadır. Bu öğrencilerin mağdur olmaması, mezun olunca da yetersiz hizmet vermemesi için başta YÖK olmak üzere Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Futbol Federasyonu yasal düzenlemeyle bir koordinasyon oluşturmalıdır.

Yukarıda bahsedilen eksikliklerin giderilmesi için öğrenci alımlarında ve YÖK'ün doğrudan yerleştirmelerinde sporcuların branşları dikkate alınarak coğrafi bölgelere göre üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu bölümleri yeniden dizayn edilmelidir. Mesela Dođu Anadolu'da Atletizm, Orta Anadolu'da güreş, kıyı bölgelerde su sporları gibi bölümler ağırlık kazandırılarak eğitim-öğretim yapılmalıdır. Milli takım kampları da branşlara göre bölgeler dikkate alınarak yapılmalıdır. Kamp süreleri içerisinde de antrenmanlar dışında

eğitim-öğretim sağlanmalıdır. Ayrıca, Mahalli iradelerde halka spor yaptıracak spor uzmanları için zorunlu yasal istihdamlar yaratılmalıdır.

KAYNAKLAR

- KARAKUŞ, S. (2005). “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Okuyan Öğrencilerin Fiziksel Sağlıkları ile Serbest Zaman ve Sigara Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” Gazi Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, (62). 1-13.
- FİŞEK, K. (1988). “Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi” (2. Basım). Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- ŞENTUNA, M., (2009), “Türkiye’deki Gençlik Ve Spor İle İlgili Kamu Kurumları Ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Gençlik Politikalarının Değerlendirilmesi Ve Bir Model Örneği” Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- HOYE, R., Nicholson, M., Houlihan, B. (2015). “Sport and Policy” (Tınaz, C., Bakır, M. Çev.) (1. Baskı). İstanbul: Beta Basım.
- AYKIN Gazi, A., Bilir, F. P. “Hükümet Programları ve Spor Politikaları” Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 22, Sayı 2, 2013, Sayfa 239-254.
- PALAZOĞLU A., “Atatürk’ün Eğitim ile ilgili Düşünceleri, T.C Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı, Türkiye Cumhuriyeti’nin 75. Yıl Dönümüne Armağan” Ankara, 1999, s.306.
- “CHP Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası” 9-16 Mayıs 1935, s.73
- “Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri” Cilt 1. T.B.M.M Basımevi, Ekim,2013.
- “Koalisyon Hükümetleri, Koalisyon Protokolleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri” Cilt 2. T.B.M.M Basımevi, Haziran,2015.
- “T.B.M.M. Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı” Erişim: 15 Mayıs 2016, <https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/index.htm>
- Aşçı H. ve ark., Spor Bilimlerine Giriş, Spor Yayınevi, Ankara, Eylül, 2014.
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan2.pdf>
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan3.pdf>
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yayın No: 1664, Ankara, Nisan 1979.
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf>
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf>
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii/plan7.pdf>
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2014.